

Тақризи

муқарризи расмӣ ба рисолаи номзади Мирзоев Эраҷ Музаффарович дар мавзуи «Воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ифодакунандаи ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣи номзади илмӣи филология барои дарёфти дараҷаи илмӣи доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисос, аз рӯйи ихтисоси 6D021300 – Забоншиносӣ (6D021302 – Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ). – Душанбе, 2024. – 199 с.

Дар тамоми забонҳои дунё яке аз қисматҳои ҷолибтарини фразеология ба ҳисоб меравад. Таҳқиқи масъалаҳои муҳталифи ин қисмати илмӣи забоншиносӣ имкон медиҳад, ки паҳлуҳои ханӯз норавшани он ошкор карда шавад. Муайян кардани ин ҷанба дар заминаи маводи осори бадеӣ, аз як тараф, далели нафосату ғановати забон, аз ҷониби дигар, имконоти фароҳи муассир ифода кардани матлаб мебошад. Пушида нест, ки ҳеч як осори бадеиву публицистиро бидуни воҳидҳои устувори забон тасаввур кардан ғайриимкон аст. Адибони тоҷик низ мувофиқи ҳадафҳои услубӣ ва дараҷаи бархурдор будан аз ин воситаи таъсирбахш дар офаридаҳои худ аз онҳо ғайрибурдаанд. Дар саромати инҳо асосгузори адабиёти муосири тоҷик адиби нозукадо ва борикбин устод Айнӣ меистад, ки ҳамаи навъҳои воҳидҳои фразеологӣро бо мақсади пуробурангу ҷаззоб ифода кардани матлаби худ нодиракорона истифода бурдааст. Таҳқиқи чунин нодиракорӣҳои адибон имконоти услубӣи ин воҳидҳои забонро, ки ба инкишофи нутқи хаттиву шифоҳӣи соҳибзабонон мусоидат менамояд, аз аҳамияти назариву амалӣи ҳоли нест.

Диссертатсияи Мирзоев Эраҷ Музаффарович «Воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ифодакунандаи мафҳуми “ҳаракат” дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» маҳз ба ҳамин гуна масъалаи мубрами забоншиносии муқоисавӣ – баррасии воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ифодакунандаи ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ бахшида шудааст. Мавзуи таҳқиқи мавриди назар аз зумраи мавзӯҳо ва масоили пажӯҳишиест, ки ба самти забоншиносии муқоисавӣ ва шиносномаи ихтисоси илмӣи барои дарёфти дараҷаи илмӣи доктори PhD аз рӯйи ихтисоси 6D021300 – Забоншиносӣ (6D021302 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) мувофиқат мекунад.

Мубрамияти мавзуи таҳқиқот дар таҳқиқнашуда будани мавзуи мазкур зоҳир мегардад. Баррасии вижагӣҳои сохториву грамматикӣи ва луғавию маъноии воҳидҳои фразеологӣи феълӣ, аз як тараф, муҳимтарин омилҳои рушди системаи забон, пешбурди забони адабӣ, муайян намудани имконоти воҳидҳои луғавию фразеологӣи он бошад, аз тарафи дигар, бо вучуди фаровонии таҳқиқоти ба фразеология бахшидашуда ҷанбаи сохториву маъноии воҳидҳои фразеологӣи феълӣ дар заминаи нусхаи асли ва тарҷумаи англисии насри муосири тоҷик, аз ҷумла «Марги судхӯр», «Ёддоштҳо»-и устод Айнӣ барин адиби тавоно ба таври бояду шояд ба роҳ

монда нашудааст. Азбаски асарҳои мавриди таҳқиқ аз нигоҳи мавзуву мундариҷа ниҳоят рангинанд ва дар онҳо намояндагони касбу кор ва афкорашон гуногун, дар маҷмӯъ халқ, инъикос гардидаанд, забони ин осор низ диққатҷалбкунанда ва бамаврид аст.

Навоварии илмии таҳқиқот дар он зоҳир мешавад, ки бори нахуст хусусиятҳои сохториву маъноии воҳидҳои фразеологӣ феълӣ ифодакунандаи мафҳуми ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ дар заминаи осори мансур ва фарҳангҳои фразеологӣ таҳқиқ шудааст. Ҳамчунин, воситаҳои грамматикӣ алоқаи байни таркибҳои воҳидҳои фразеологӣ феълӣ ифодакунандаи мафҳуми ҳаракат муайян карда шудаанд, ки то ҳанӯз ин ҷанба, яъне хусусиятҳои типологиву муқоисавии ин наъви воҳидҳои фразеологӣ забонҳои зикршуда аз таваҷҷуҳи муҳаққиқон дур мондаанд.

Этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ бо он собит мешаванд, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ аз концепсияҳои илмӣ ва назарии забоншиносони ватанию хориҷӣ истифода шудаанд. Дар маҷмӯъ, дараҷаи этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ аз дақиқияти маълумот, мутобиқат намудани ҳаҷми маводди таҳқиқ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқ, ҳаҷми интишорот ва интиҳоби дурусти методҳои таҳқиқ бармеояд. **Хулоса ва тавсияҳо** дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқи назарӣ пешниҳод гардида, дурнамои мавзӯи таҳқиқӣ муайян шудааст.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Хулосаҳои илмӣ бадастомада барои таҳқиқи минбаъдаи ҷанбаҳои мукаммал омӯхтанашудаи масъалаҳои мансуби воҳидҳои фразеологӣ феълӣ ифодакунандаи мафҳуми ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ, таълими фанни фразеологӣ забонҳои тоҷикиву англисӣ дар макотиби миёна ва олӣ мусоидат менамояд. Натиҷаи таҳқиқоти мазкур ва тавсияҳои он дар таълифи фарҳанги воҳидҳои фразеологӣ забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ, ҳамчунин барои таҳияи китобу дастуру васоити таълимӣ доир ба воҳидҳои фразеологӣ феълӣ ифодакунандаи мафҳуми ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ, таълими курсу семинарҳои махсус истифода шуда метавонад. Нуктаҳои муҳимтарини он ҳамчунин ба китобҳои дарсию васоити ёрирасони таълими забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ ворид гардида, як мушкили таълими забони модариро осон хоҳад кард.

Муаллифи диссертатсия дар ҷараёни таълифи рисола афкори забоншиносони соҳаи фразеология ва синтаксис, аз қабili Н. Маъсумӣ, Х. Чалилов, Т.О. Максудов, Ф. Зикриёев, Ҳ. Мачидов, Б. Камолитдинов, Л. С. Пейсиков, Ю. А. Рубинчик, М. Азимова, С. Хушенова, Д. Мачидова, Г. Асоева, В.В. Виноградов, Ш. Балли, Н. М. Шанский, Н. Амосова, А. Кунин, О.Г. Улсиферов, А. И. Смирнитский, Ю. Р. Гепнер, Б.С. Хаймович, Л.Л. Иофик, Б.А. Илиш, Е.Н.Старикова, Н.А.Кобрин ва дигаронро омӯхта, дар мавридҳои зарурӣ бо онҳо баҳси илмӣ меорояд ва хулосаҳои лозимӣ мебарорад.

Рисолаи мавриди тақриз аз мукаддима, 3 боб, хулоса, рӯйхати адабиёт ва замима иборат аст.

Муқаддимаи рисола тибқи талаботи низомномаи КОА таҳия шудааст. Дар муқаддима, пеш аз ҳама, мубрамияти мавзӯ асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши он баррасӣ гаштааст. Ҳамчунин, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо ва ё мавзӯҳои илмӣ, мақсад ва вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқ, асосҳои назарӣ ва методологӣ, навгонҳои илмӣ, нуктаҳои асосии ба дифоъ пешниҳодшаванда, аҳаммияти назарӣ ва амалии таҳқиқ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот, мутобиқати диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот, тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои таҳқиқот, интишорот ва сохти рисола зикр гардидааст.

Дар диссертатсия мақсаду вазифаҳои мушаххас пайгирӣ шуда, нуктаҳои асосие ба ҳимоя пешниҳод гардидаанд, ки воқеан, дар забоншиносии муқоисавӣ ва дар самти омӯзишу дарки вижагҳои лугавию маъноӣ ва сохтории воҳидҳои фразеологӣи феълӣ ифодакунандаи мафҳуми ҳаракат дар забонҳои тоҷикиву англисӣ аҳаммияти вижаи илмӣ доранд.

Боби якуми диссертатсия «Асосҳои назариявии омӯзиши воҳидҳои фразеологӣ» (с. 12-46) номгузори шуда, чор фаслро дар бар гирифтааст. Муаллиф дар ин қисмати рисола ба таҳқиқи фразеология ҳамчун илми мустақил, таснифи воҳидҳои фразеологӣ, феълҳои таркибӣ ҳамчун як ҷузъи фразеологизмҳои феълӣ, истилоҳи «консепт», «феъл», «ҳаракат» дар забоншиносии таваҷҷуҳ кардааст.

Фасли якум «Таҳқиқи фразеология ҳамчун илми мустақил» унвон дошта, муаллиф дар он осори илмии муҳаққиқонро доир ба фразеология ба риштаи таҳқиқ кашидааст. Дар ин қисмати рисола муҳаққиқ ба осори забоншиносони хориҷиву ватанӣ, аз қабили Ш.Балли, Л.П.Смит, А.А. Потенба, И.И. Срезневский, Ф.Ф. Фортунатов, А.А. Шахматов, Е.Д. Поливанов, Д.Т. Точиев, Н. Маъсумӣ, А. Мирзоев, Р. Ғаффоров, Б. Камолитдинов, Х. Ҳусейнов, Ҳ. Мачидов, эроншиносон Ю.А. Рубинчик, Ф.И. Зулфиқорова, Ю.А. Рубинчик, Мансур Шоқӣ ва дигарон, ки ҷанбаҳои мухталифи фразеологияро таҳқиқ кардаанд, таваҷҷуҳ кардааст. Аз мухтавои ин фасл маълум гардид, ки масъалаҳои фразеология ҳамчун қонуниятҳои дохилизабонӣ, падидаи фразеологизм дар забони тоҷикӣ ва англисӣ, масъалаҳои баҳсноки фразеологизмҳо дар маркази диққати мутахассисони соҳа будааст.

Дар фаслҳои дувуми боби мазкур, ки ба таснифи воҳидҳои фразеологӣ бахшида шудааст, муҳаққиқ таснифоти гуногуни воҳидҳои фразеологиро, ки аз ҷониби Н.А. Амосова, А.А. Кунин, Ҳенри Свит, Ш. Балли, Х. Касарес, О. Есперсен, А. И. Смирнитский, В.А. Кунин, В.В. Виноградов, Н.Маъсумӣ, Б. Камолитдинов, Ҳ. Мачидов, М. Мирзоева омӯхта, дар ҷараёни таълифи рисола ба нуктаи назари эшон таъяс кардааст.

Феълҳои таркибӣ ҳамчун як ҷузъи фразеологизмҳои феълӣ ва баҳси истилоҳоти «консепт», «феъл», «ҳаракат» дар забоншиносии дар фаслҳои боқимондаи боби мазкур баррасӣ шудааст.

«Хусусиятҳои сохтори грамматикӣ воҳидҳои фразеологӣи феълии ифодакунандаи ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» унвони боби дуҷуми диссертатсия (с. 48-85) буда, се фаслро дар бар мегирад. Ин қисмати рисола ба вижаҳои таркибӣ ва навҳои воҳидҳои фразеологӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ, хусусиятҳои сохтори грамматикӣи воҳидҳои фразеологӣи феълҳои ифодакунандаи ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ, таснифоти сохтори воҳидҳои фразеологӣи феълии ифодакунандаи ҳаракат дар забонҳои муқоисашаванда бахшида шудааст.

Фасли аввали боби маъмур «Вижаҳои таркибӣ ва навҳои воҳидҳои фразеологӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» унвон дошта, дар он сухан дар бораи воҳидҳои фразеологӣи англисӣ ва тоҷикӣ бо феълҳои ҳаракат меравад, ки аксаран аз нигоҳи сохтори таркибии худ дорои хусусиятҳои муштарак мебошанд. Муаллифи рисола онҳоро ба фразеологизмҳои сода ("saw") дар англисӣ ё "паридан") ва таркибӣ (таркиби феълу исм: "beat a retreat" – "шикасти як ақибнишинӣ" ҷудо кардааст. Ҳамчунин фразеологизмҳои феълии забони англисиро ба идиомаҳо ("break a leg"), феълҳои фразеологӣ ("look after" – ғамхорӣ кардан ба касе), коллоқатсия (ҳамнишинӣ таркибҳои на чандон устувори калимаҳо: "strong coffee," "fast food," ва "take a shower"), зарбулмасал (A stitch in time saves nine – *Бикуш оташи хурд пеш аз газанд, Ки гетӣ биҷӯзад, чу гардад баланд*), мақол (Actions speak louder than words – дусад гуфта чун ними кирдор нест) гурӯҳбандӣ кардааст. Аз маводи таҳлили ин қисмат маълум мегардад, ки фразеологизмҳои феълии забони англисӣ бо тағйирнопазирии луғавӣ ва грамматикӣ, идиоматикаи маъноӣ ва синтаксисӣ, баёни эҳсосӣ ва услубӣ ва хусусияти фарҳангӣ тавсиф мегарданд.

Унвони фасли дуҷуми боби маъмур «Хусусиятҳои сохтори грамматикӣи воҳидҳои фразеологӣи феълҳои ифодакунандаи ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» буда, дар он қолабҳои грамматикӣи алоҳидаи мансуби феълҳои "ҳаракат" таҳқиқ шудаанд. Ба мисли феълҳои одӣ ба ин гурӯҳ низ аломатҳои грамматикӣи ин ҳиссаи нутқ, ба мисли тарзҳои фоилӣ ва мафъулӣ, сифаҳои хабарӣ ва шартӣ, феълҳои гузаранда ва монда ва ғайра хос мебошанд.

Муаллифи диссертатсия робитаи мафҳуми ҳаракатро бо забон зикр намуда, яке аз соҳа ва ё қисматҳои муҳимтарини ҳаёти инсон ва шакли мавҷудани олами маънавии шахс будани онро махсусан қайд кардааст. Зимни пеши назар овардани мафҳуми ҳаракат, пеш аз ҳама, масдари "рафтани" ва гунаи англисии он "go" намудор мешавад. Дар рисола як миқдор феълҳои, ки дар таркиби фразеологизмҳои феълии забони тоҷикӣ ва англисӣ мавҷуданд (феълҳои ифодакунандаи самту ҳаракати **рафтани**, **роҳсипор шудани**, **баромадани**, **фаромадани**, **гузаштани**, **афтидани**, **ҳам шудани**, **рост шудани** – go, come, get into, get off, pass, climb, turn on, turn off ва ғайра), муфассал таҳлил шудаанд, ки ҳамагӣ асосноканд.

Муаллифи рисола ба назару андешаҳои забоншиносони маъруфи рус А.В. Кунин, Е.Ф. Арсентева таъя намуда, воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ифодакунандаи ҳаракатро аз нигоҳи сохтор ба воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ташреҳӣ (ВФФТ) ва воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ғайриташреҳӣ (ВФФ) тасниф кардааст.

Ҳамчунин, ВФФТ-и забони тоҷикӣ аз рӯйи фарогирии ҷузъҳои таркибӣ ба қолабҳои ВФФ-и дучузъа (3 қолаб: по мондан, по кашидан), ВФФ-и сечузъа (4 қолаб: пой сӯхта давидан, аз осмон афтидан), ВФФ-и чорчузъа (4 қолаб: бо нӯги даст қор қардан, нони қасе равшанин (равғанӣ) шудан), ВФФ-и панҷчузъа (3 қолаб: қашро монда патакро пӯшида (ғирифта) давидан, сари қалобаи қизеро гум қардан) тақсимбандӣ қарда шуданд. Дар забони англисӣ ВФФ-и ифодакунандаи ҳаракат чунин қолабҳо доранд: ВФФ-и сечузъа (Go beyond a joke – аз ҳад гузаронидан), ВФФ-и чорчузъа (go like a bomb – тез ҳаракат қардан, walk like a Virginia fence (verb+like+noun+noun) – дар пой худ ноустувор будан), ВФФ-и панҷчузъа (go like a shot from a gun – ба мисли тири таппонча тез ҳаракат қардан), ВФФ-и шашчузъа (go out like a candle in a snuff – ба мисли шамъ сӯхтан).

Дар фасли сеюми боби мазкур таснифоти сохтори воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ифодакунандаи ҳаракат дар забонҳои муқоисашаванда аз нуқтаи назари муқоисавӣ баррасӣ шудааст. Муаллиф дар ин маврид ҷиҳатҳои шабоҳатдошта ва фарқкунандаи воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ифодакунандаи ҳаракати забонҳои тоҷикӣ ва англисиро таҳқиқ намудааст.

Боби сеюми диссертатсия «Хусусиятҳои луғавию маъноии воҳидҳои фразеологӣи ифодакунандаи мафҳуми ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» (с. 87-147) унвон дошта, аз се фасл иборат мебошад.

Фасли якуми боби мазкур «Гурӯҳҳои семантикии воҳидҳои фразеологӣ» унвон дошта, дар ин қисмат воҳидҳои фразеологӣи феълӣи ифодакунандаи мафҳуми ҳаракат дар забони тоҷикӣ вобаста ба хусусиятҳои луғавию маъноияшон ба ду гурӯҳи қалон дастабандӣ шудаанд: Гурӯҳи А фразеологизмҳои феълӣро бо маъноии «тез ба ҷои дигар гузаштан, ҷой иваз қардан, дар маҳалли дигар ҷой ғирифтан, тағйири макон қардан; тез гузаштан, кӯчидан» дар бар мегирад ва ба 16 зергурӯҳи маъноӣ ҷудо мешавад. Ҳар як гурӯҳи маъноӣ таҳлил ва бо мисолҳо асоснок қарда шудаанд. Баъзе воҳидҳои фразеологӣи ифодакунандаи ин ё он маъно бо ягон гурӯҳи аз ҷиҳати маъно наздиктар вобаста қарда шудаанд. Қисми боқимондаи воҳидҳои фразеологӣ ба ҳеҷ қадоме аз гурӯҳҳо вобаста қарда нашудаанд (масалан, «ба ҳар ҷое, ки пеш ояд, рафтанин», «ба ин тарафу он тараф рафтанин», «ба шикам роҳ рафтанин», яъне ҳолати мастии шадид буданин аст, ки ба маъноии аслии «ба шикам ҳазиданин роҳ рафтанин» мебошад).

Гурӯҳи Б гурӯҳҳои семантикии воҳидҳои фразеологӣи забони англисиро дар бар ғирифта, муаллиф онҳоро ба 24 гурӯҳ тақсим қардааст. Ин гурӯҳи маъноӣ низ бо шарҳу тафсир ва таҳлили мисолҳои ҷолиб асоснок

карда шудааст. Чунончи: **Вохидҳои фразеологӣи феълӣ бо маъноӣ «зуд ҳаракат кардан»** (6 адад): *go like a bomb ...I'll help you. It ain't so bad. She'll go like a bomb.* (A. Sillitoe, 'A Start in Life', part II) — ... Ман ба ту ёрӣ медиҳам. Ин он қадар мушқил нест. Вай мисли тир меравад (с. 95).

Дар фасли дуюми боби мазкур «**Падидаи маҷозшавӣи вохидҳои фразеологӣи феълӣи ифодакунандаи мафҳуми ҳаракат дар забонҳои муқоисашаванда**» мафҳуми маҷоз тафсир ёфта, нуктаи назари файласуфон (Арасту), муҳаққиқон (Шамс Қайси Розӣ, М. Саломӣён, Ҳ. Маҷидов, В.П. Москвин, Е.Ю. Мягкова ва диг.) ба ин падида оварда шудааст. Ҳамчунин, навъҳои маҷоз вобаста ба мафҳуми ҳаракат ба риштаи таҳқиқ кашида шудааст.

Фасли сеюми боби сеюм – «**Мафҳуми ҳаракат дар вохидҳои фразеологӣи феълӣ дар тасвири забонҳои олам**», ба мавқеи маъсалаи баррасишаванда дар тасвири забонҳои олам бахшида шудааст. Чузъҳои ҳаракати тасвири фразеологӣи ҷаҳон, дар навбати худ, як қисми консепсияи соҳаи ҳаракат буда, дар шуури инсон инъикос ёфтааст ва дорои гуногунии ғояҳо ва донишҳои инсонӣ дар бораи намудҳои гуногуни ҳаракат мебошад ва танҳо қисман унсурҳои онро ифода мекунад.

Ҳар як боби рисола бо натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф ҷамъбаст гардидааст, ки қобили қабул аст.

Умуман, таҳқиқи фразеологизмҳои феълӣ дар заминаи осори насрии устод Айни ва фарҳангҳои бонуфуз ба муаллифи рисола имкон додааст, ки имконоти истифодаи ин вохидҳои забонро дар забони тоҷикиву англисиро ошкор намояд. Ногӯфта намонад, ки вохидҳои фразеологӣи феълӣ захираи феълҳои забонро, ки маҳлуд аст, пурра мекунад ва имкони баёни дилхоҳ амалро бо тобишҳои нозуки маъноӣ фароҳам меоварад ва натиҷаҳои рисола барои адибон ва журналистони ҷавон, ки бо таҳияи медиаматнҳо, навиштани ҳикояву қиссаву асарҳои бадеиву публицистӣ машғуланд ва баъзан ба ғалатҳо роҳ медиҳанд, ҳамчун сабақ хизмат хоҳад кард.

Хулосаҳои рисола дар 17 банд ҳеле мушаххасу равшан ва асоснок зикр шудаанд.

Тавсияҳои муаллифи диссертатсия оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои дар 5 банд пешниҳод шудааст, ки барои тавсеаи бештари таҳқиқи муқоисавӣ маводи забонҳои тоҷикиву англисӣ, аз ҷумла вохидҳои фразеологӣ, мусоидат менамояд. Дар ин замина муҳаққиқ тавсияҳои хуб додааст, ки қобили қабуланд.

Рӯйхати адабиёт дар 6 банд (монографияҳо, китобҳои дарсӣ, васоити таълимӣ, диссертатсияҳо ва авторефератҳо, мақолаҳо ва маърузаҳо, осори лексикографӣ, бо забони форсӣ, бо забони англисӣ) дар маҷмуъ 240 мақолаю осори илмӣи тоҷикӣ, русӣ, форсӣ ва англисиро дар бар гирифтааст, ки онҳо дар рисола самаранок истифода шудаанд. Осори илмӣи истифодагардида аз он шаҳодат медиҳад, ки аппарати илмӣи рисола қавист. Муҳаққиқ дар таъя ба онҳо вазифаҳои дар назди таҳқиқот гузоштаашро иҷро карда, ба ҳадаф расидааст. Таҳлилҳои асосноки

муаллиф далели он аст, ки ӯ ба умқи мавзӯ фуру рафта, рисолаи шоистаи баррасӣ таълиф намудааст.

Замимаи рисола маводи амалии гирдовардаи муаллифро дар забонҳои тоҷикиву англисӣ фаро гирифтааст. Онро дар оянда бо такмил дар шакли луғати фразеологизмҳои феълӣ дузабона ба таъб расонида, ҳамчун маводи амалӣ дар чараёни таълим истифода бурдан аз манфиат холи нахоҳад буд.

Доир ба мавзӯ 6 мақола ба таъб расидааст, ки аз онҳо 3-тоаш дар маҷаллаҳои тақризишавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон интишор ёфта, мазмуну мухтавои асосии рисолаҳо комилан ифода мекунанд. **Маводди интишоргардида** нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмунҳои диссертатсияро инъикос карда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

Фишурдаи диссертатсия мазмунҳои мухтасари онро дар бар мегирад.

Ҳамин тарик, муоинаи рисолаи номзади Э.М. Мирзоев нишон дод, ки дар таълифи он муаллиф заҳмати зиёде қашида, осори илмӣ ба мавзӯ бахшидашударо амиқ ва ҷиддӣ омӯхта, маводи фаровонро гирд овардааст, ки солҳои зиёд ба омӯзандагону муҳаққиқони забони тоҷикӣ ва англисӣ хизмат хоҳад кард.

Дар баробари зикри дастовардҳои илмию таҳқиқотӣ мехоҳем, чанд мулоҳизаамонро доир ба баъзе норасиҳои, ки ба ҷашм расиданд, баён намоем:

1. Дарачаи омӯзиши мавзӯ вобаста ба бобу фаслҳо хуб таҳлил гардидаанд, вале баъзе қорҳои илмӣ ба мавзӯи феъл бахшидашуда, аз ҷумла қорҳои илмӣ Ж. Гулназарзода, Б. Наврӯзшоев аз назари муаллиф берун мондаанд.

2. Ишора ба манбаъҳо низ ғуногун аст: баъзан номи муҳаққиқон, саҳифаи осори онҳо (с. 4, 17, 24, 26...), дар мавриди дигар рақами феҳрасти адабиёт ва саҳифа (4, 5, 12, 14...) зикр карда мешавад. Хуб мешуд, ки агар дар ин маврид принципи ягона риоя мегардид.

3. Дар рисола баъзе таркибҳои феълӣ ҳамчун воҳиди фразеологӣ феълӣ зикр шудаанд, ҳол он ки барои фразеологизмҳои забони тоҷикӣ мавҷудияти ду калимаи мустақил ҳатмист. Ҷунончи: гадоӣ қардан (195), руҳафта шудан (198).

4. Дар замимаи рисола агар муаллиф ҳамон воҳидҳои фразеологӣ феълӣро меовард, ки дар забони англисӣ муродиф ё муодил доранд, бамаврид мебуд, зеро, ҷунон мушоҳида мешавад, баъзан дар гунаи англисӣ танҳо як воҳиди луғавӣ оварда шудаасту ҳалос. Ё ин ки дар овардани мисолҳо дар замима принципи ягона риоя шавад, хуб аст. Мисолҳо омехта оварда шудаанд: аввал тоҷикӣ, баъдан англисӣ ва баръакс (194, 198).

5. Агар маводи амалии рисола дар диаграммаву нақшаҳо ва нишон додани маълумоти оморӣ пешниҳод мегардид, ҳусни қор меафзуд.

6. Рисола бо забони ҳуби илмӣ навишта шудааст, аммо аҳёнӣ ғалатҳои имлоӣ (с. 18), аломати китобат (с. 21, 197, 198) ва техникӣ (ҷаспидани калимаҳо – с. 9, 15, 17, 18) ба мушоҳида расиданд.

Ишораҳои мазкур ба ҳеҷ ваҷҳ арзиши баланди илмии диссертатсияро коҳиш намедихад. Рисолаи номзадии Мирзоев Эрач Музаффарович дар мавзуи «Воҳидҳои фразеологӣи феълии ифодакунандаи ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ» пурмуҳтаво ва тибқи талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, ба талаботи бандҳои 31-33-и Тартиби додани дараҷаи илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ ва муаллифи он – Мирзоев Эрач Музаффарович сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисос, аз рӯйи ихтисоси 6D021300 – Забоншиносӣ (6D021302 – Забоншиносии қисӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ: доктори илмҳои
филологӣ, профессори кафедраи
услубшиносӣ ва таҳрири адабии
факултети журналистикаи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Мирзоева
Моҳира Мадиброҳимовна

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи Алишер Навоӣ,
бинои 75, хучраи 28
Тел. дастӣ: (992) 93 711 30 28
E-mail: mirzoeva.mohira.11@mail.ru
« 20 » 05 соли 2024

Имзои Мирзоева Моҳира
Мадиброҳимовнаро тасдиқ мекунам.
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон: Тавкиев Эмомалӣ Шодихонович

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.
Телефон: (+992-37) 221-62-25; факс: 227-15-10.
E-mail: info@tnu.tj
« 20 » 05 соли 2024